

Bästa svenska EU-parlamentariker!

En enig kulturskaparkår i KLYS – som representerar nästan 30.000 konstnärligt yrkesverksamma i samtliga kulturbranscher i Sverige (scen/film, musik, litteratur/journalistik och bild/form) vädjar till er svenska företrädare i Europaparlamentet att stödja det aktuella förslaget om en mer rättvis och balanserad upphovsrätt i Europa!

Arbetet i EU med att modernisera upphovsrätten är i slutskedet och förslaget till ny upphovsrättslagstiftning (DSM-direktivet) kommer inom kort att behandlas i Europaparlamentet. Förslaget är en välkommen utveckling av upphovsrätten och kommer att skapa en mer förutsägbar och balanserad digital inre marknad. Ledamöterna i Europaparlamentet bör arbeta för att direktivet snarast blir verklighet.

Genom direktivet underlättas tillgången till skyddade verk för forskning och utbildning, genom bl.a. nya regler för text- och datautvinning (artikel 3) och förbättrade möjligheter att bedriva gränsöverskridande undervisning (artikel 4). Direktivet kommer också att möjliggöra digitalisering och tillgängliggörande av äldre verk, som inte längre finns tillgängliga på den kommersiella marknaden, inom unionen (artikel 7 och 8).

Det är mycket positivt att det **nordiska systemet med s.k. avtalslicenser tryggas** genom direktivet (artikel 9a). Genom bestämmelserna möjliggörs enkel och smidig tillgång till enorma mängder skyddade prestationer. Möjligheten att få fortsätta använda avtalslicenserna är helt central för utvecklingen av enkel och smidig kollektiv rättighetsklarering i en digital miljö.

KLYS välkomnar också artikel 11 som ger tidningsutgivare **förhandlingsrätt gentemot bl a Google och Facebook om rimliga ersättningar till rättighetshavare** för användning av t ex artiklar digitalt. En andel av intäkterna från den aktuella ersättningen ska dessutom komma upphovspersonerna till del. Vi vill här understryka att det är felaktigt att bestämmelsen skulle innebära införande av en "länkskatt". Det ska också tilläggas att viss länkning redan idag är en sådan överföring till allmänheten som omfattas av upphovsrätten.

- Direktivet innebär *inte* en allmän skyldighet att blockera upphovsrättsskyddat material. Artikel 13 kommer – i sin nya utformning – att leda till att företag som driver stora plattformstjänster (och alltså inte "internet" i stort) tvingas ta större ansvar för det innehåll som deras användare laddar upp på tjänsten och som utgör basen för deras intäktsmodell. Artikel 13 är tydlig med att den i första hand syftar till att stimulera tecknandet av **licensavtal** med rättighetshavarna, vilket kommer leda till **ökad tillgång på innehåll** och även skapa en mer **rimlig fördelning av intäkterna** (artikel 13.4). Detta leder i sin tur till att rättighetshavare på t.ex. musik och bildområdet kan vara trygga med att deras skyddade prestationer görs tillgängliga på rimliga villkor.

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Sveriges Läromedelsförfattares Förbund, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Federationen Svenska Musiker, Teaterförbundet för scen och film, Svenska Regissörsföreningen, Oberoende Filmarnas Förbund, Unionen, fackklubben vid SR, SVT och UR

- Det finns en möjlighet till ansvarsfrihet för plattformstjänsterna, om de gör sitt bästa för att blockera tillgång till sådant innehåll som lagts upp utan tillstånd. Men detta förutsätter att något licensavtal inte kan tecknas och rättighetshavarna dessutom **begär** nedtagning (artikel 13.4).
- Genom den nya direktivtexten tas också hänsyn till de speciella förutsättningarna som kan gälla för **nystartade företag** (artikel 13.4aa). Det kommer t.ex. att krävas mindre av sådana företag, för att de ska kunna träffas av de ansvarsfrihetsregler som direktivet innehåller. Rent generellt gäller att alla åtaganden ska vara proportionerliga och rimliga (artikel 13.4a). Ingen – allra minst rättighetshavarna – har intresse av att understödja internetjättarnas oligopol.
- Det förslag som nu ligger på bordet hindrar *inte* **yttrandefriheten**, tvärtom. Genom förslaget säkerställs att upphovsrätten ska få stå tillbaka vid t.ex. kritik, parodi och satir i samtliga medlemsstater – något som inte är fallet idag då dessa inskränkningar är frivilliga (artikel 13.5). Skulle något – t.ex. en satirisk meme – tas ner av misstag, får användarna genom det nya förslaget en rätt till en ”effektiv och snabb” prövning av nedtagningen (artikel 13.8). I dagsläget saknas en sådan rätt. Istället är användaren hänvisad till de ensidigt upprättade användarvillkoren för t.ex. YouTube.

Men viktigast för KLYS yrkesgrupper är de regler i direktivet som innebär en nödvändig och brådskande förstärkning av kulturskapares avtalsställning och möjligheter att få skäliga ersättningar för användning av deras verk on-line. Dessa regler, som ingår i den s k transparenstriangeln, handlar om:

- Att en princip om **skälig och proportionerlig ersättning** införs, när kulturskapare upplåter rättigheterna till sina verk. En sådan princip kommer att främja avtalsbildningen och bidra till bättre kontraktsvillkor samt rimliga ersättningar i de fall dessa uteblivit (artikel -14)
- Att kulturskapare ges möjlighet att få **insyn i hur och i vilken omfattning** deras verk används på nätet. Den informationen är viktig för att kunna bedöma skäligheten i avtalsvillkoren och betalningen (artikel 14)
- Att kulturskapare ges möjlighet att **omförhandla ett oskäligt avtal** och få en högre ersättning, om det visar sig att den är oproportionerligt låg i förhållande till användningen (artikel 15)

- Att kulturskapare ges möjlighet att **återkalla rättigheter** som tidigare licensierats, under vissa förutsättningar, t ex om rättigheterna inte används på avtalat sätt. En sådan möjlighet förhindrar också onödig inlåsning av rättigheter hos t ex en filmproducent eller ett skivbolag, vilket främjar yttrandefriheten och spridningen av konst och kultur (artikel 16a).

Dessa bestämmelser finns inte i den svenska upphovsrättslagstiftningen idag. De avtalsregler som finns där kan dessutom avtalas bort. Det är därför av yttersta vikt att transparens-triangels regler snart blir verklighet för att skapa en mer rättvis fördelning av de intäkter som konstnärligt innehåll genererar på nätet, och för en hållbar konst- och kultursektor i Europa.

Direktivets artiklar utgör en helhet där de olika bestämmelserna samspelar och förutsätter varandra, det är därför helt nödvändigt att de artiklar som nu ingår i direktivet behålls.

Länk till direktivtexten:

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6637-2019-INIT/en/pdf>

För KLYS

Marika Lagercrantz
Skådespelare/ordförande i KLYS

Genom

Ulrica Källén
Verksamhetsledare KLYS